

ΟΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ -
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Εντος λαδί: δημόσια πλατεία της Αθήνας
δεκτή πλατεία δε φρέσκων την
άλλη σε απόσταση — ΦΥΧΑΡΗΣ.

Κάθε γλώσσα έχει τους φυ-
σικούς της κανόνες.
ΒΗΛΑΡΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Η'.

ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΚΗ 7 ΓΟΥ ΦΛΕΒΑΡΗ 1910

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΖΗΝΩΝΑ ΑΡΙΟ. 2

ΑΡΙΘΜΟΣ 378

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΔΗΜΟΣ. «Ο Μπαρμπατα-Γαρδίκας.
ΜΑΝΟΛΗΣ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗΣ. Πιά Όδεια και γιά
τη Όδειο (άποστολα).
Θ. ΚΑΤΡΑΠΑΝΗΣ. Γλάρος.
Δ. Μ. ΜΟΙΡΑΣ. Καινούρια βλαστάρια.
Ο ΝΟΥΜΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΡΒΑΝΙΤΕΣ. (Άρθρο της
Αρβανίτικης έφημερίδας «Dielli»).
ΣΤΕΦΑΣ. Τσιγγάνα.
Κ. ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ. Τά «Γεωργικά».
ΠΕΤΡΟΣ ΨΗΛΟΡΕΙΤΗΣ. Σπασμένες ψυχίες (τέλος).
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ—Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ—Ο. ΤΙ ΘΕ-
ΛΕΤΕ-ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΚΑΙΝΟΥΡΙΑ ΒΛΑΣΤΑΡΙΑ

«Ω τέντα, Κάδμου τοῦ πάλαι
νέα τροφή...»

Μὲ τὸ στόχο τοῦ Σοφοκλῆ χαιρέτισα τοὺς νέους μας σὸν διάδασσα πὴν περασμένο «Νουμᾶ» τῇ μὲ γὰλη εἰδηση, πῶς φοιτητὲς τοῦ Ἑθν. Πανεπιστήμιου, παληράρια εὐγενικὰ τῆς Ἰδέας, συναγρικηθήκανε καὶ κάμψανε Ἀδερφάτο, νὰ δουλέψουνε γιὰ τῆς Ἰδέας τὸ ξάπλωμα. Δυὸς εἰδησες μεγάλες καὶ χαρούμενες μᾶς ἔφερε δι τελευταῖος Νουμᾶς τὴν μιὰ μὲ τὸ γράμμα στὸν κ. Ἀλέξ. Πάλλη καὶ τὴν ἄλλη μὲ τὸ ἀρθράκι τοῦ κ. Γ. Δ. «Ἐνα Ἀδερφάτο τῆς Δημοσικῆς στὴν Ἀνατολή, καὶ ἄλλο Ἀδερφάτο, τὸν ἴδιο καὶρό, στὴν Ἀθήνα, καὶ μάλιστα μέσα στὸ Πανεπιστήμιο, καὶ μάλιστα πάτου ἀπὸ τὴν μύτη τοῦ κ. Μιστριώτη καὶ κάπου ἀπὸ τὴν διεσκαλία τοῦ κ. Χατζηδάκη—ἀφοῦ δι πυρήνας τοῦ φοιτητικοῦ ἀδερφάτου βρίσκεται μέσα στὴν Φιλοσοφικὴ Σχολή. Καὶ σὰ συλλογιστεῖ κανεὶς αὐτὰ τὰ δύο Ἀδερφάτα ποὺ μαζὶ μαζὶ ἔπειταχτήκανε, καὶ σὰ βάλει πλάι τους τὸ Ἀδερφάτο «δ Σολωμὸς» ποὺ ἰδρύθηκε στὸ Ἡράκλειο τῆς Κρήτης, τὸ Ἀδερφάτο «Γλώσσα καὶ Ζωὴ» ποὺ λουλούδιασε τῷρα τελευταῖα στὴν Κόνια τῆς Μικρῆς Ἀσίας καὶ τὸ Ἀδερφάτο «Σεράπιον» ποὺ δουλεύει μὲ ζηλεμένο σύστημα καὶ πειθαρχία στὴν Ἀλεξάντρεια, βράζοντας καὶ δικό του περιοδικό, καθὼς καὶ τὴν «Σοσιαλιστικὴ δημοτικιστικὴ» «Ενωση» ποὺ πασιλέζουνε νὰ ἰδρύσουνε φωτισμένα Ρωμιόπουλα στὸ Μόναχο—σὰν τὰ συλλογιστεῖ κανεὶς αὐτὰ τὰ σημαντικὰ γεγονότα, σπρώχνεται σ' ἐναντιόν του διαράξει τὸ Μεγάλο Ζήτημα στὰ χέρια τῆς νὰν τὸ φέρει μιὰν ώρα γληγορώτερα στὴ Νίκη.

Βεχωριστὴ σημασία, ἀνάμεσα σ' αὐτά, ἔχει τὸ Φοιτητικὸ Ἀδερφάτο, ἀφοῦ δὲ ἀγώνας του δὲ γίνεται μοναχὰ γιὰ τὸν πνεματικὸ ξεσκλαδωμὸ τῆς πατρίδας μας, μὰ καὶ γιὰ τὸν ἔξαγνισμὸ

τοῦ Πανεπιστήμιου, ποὺ τὸ βαραίνει, τόσα χρόνια τῷρα, τὸ ἄγες γιὰ τὰ Βαγγελικὰ καὶ τὴν ἔθνικὴν κατάρα γιὰ τὸ σκολοπατικό ποὺ σκόρπισε σ' ἀλλάκαιρη τὴν Ρωμιόσύνη.

Τὸ Φοιτητικὸ Ἀδερφάτο ἔρχεται σήμερα νὰ ἔξαγνεται καὶ νὰ ξαναγεννήσει. Τιμὴ καὶ δόξα στὰ καινούρια βλαστάρια τῆς Νέας Γενιᾶς.

Α. Μ. ΜΟΙΡΑΣ

ΤΑ ΓΕΩΡΓΙΚΑ,,

Σὲ δλες τὶς φιλολογίες τῶν νεώτερων θινῶν εἰ μετάφρασες κλασικῶν ἔργων στέθηκαν μορφωτικό, πολιτιστικὸ μέσο, τόσο ἀνώτερο, διὸ μιὰ φιλολογία βρίσκεται ἀκόμα στὰ πρῶτα τῆς βῆματα. Στὴ δική μας νέα φιλολογία δὲ μεταφραστικὴ ἔργασία δὲν εἶναι πλούσια. Εἰναι τολμεῖται πώς τὰ τελευταῖα χρόνια εἴχε ἀνάψει κάποιος ζηλος μεταφραστικός, διμως καὶ αὐτὸν τὸν χαραχτήρισε τὴν βία καὶ τὸ αὐτοσκέδιο. Κι ἀν ἔξαιρέσει κανένας τὰ λιγότα, μὰ θυμοκτόνη δείγματα τῆς μεταφραστικῆς ἵκανοτητας τοῦ Μαβίλη καὶ τοῦ μακαρίτη Κογεβίνα, τολμαί τόσα τοῦ Ἀργύρη Ἐφταλιώτη καὶ τὴν εὔσυνεδητη, μὰ δίχως σπαρταριστὸ ποιητικὸ αἰστημα, ἔργατα τοῦ Καλοσογύρου (τὶς τόσο παινεμένες μετάφρασες τοῦ Ζουφρέ, τοῦ Σίμου Μενάρδου καὶ τοῦ Νιρβάνα δεν τὶς γνωρίζω δυστυχῶ), διτι γιωρίζω ἀπ' τὴ λοιπὴ μεταφραστικὴ παραγωγὴ ἐμῆς τῶν δλλων, μοῦ φαίνονται δοκιμές καὶ γυμνάσματα, κάπια τὸσας καλοπροκίρετα, μὰ δίχως καὶ πολλὴ καλλιτεχνικὴ σημασία.

Δίγως ἀξία δὲν εἶναι βέβαια ὡς πολλὴ μεταφραστικὴ ἔργασία ἐνὸς Βικέλα καὶ πολὺ περσότερο τοῦ Πολυλά. Μὲ τὸ μισὸν καὶ νόθον καὶ πλαδάρῳ τῆς γλώσσας τοῦ ἐνὸς χαλαρόνει πιότερο τὸ κάπως διτονο τῆς καλλιτεχνικῆς του μπόρεσης, μὲ διη τὴν πολλὴ δεξιότητα καὶ τὴν ἀρκετὴν ζωντανεύτηκην νότητα, ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ τοῦ ἀρνηθεῖ κανεὶς, τὸ σφραγένο πετλὶ καὶ τεχνητὸ τοῦ γλωσσικοῦ συστήματος τοῦ ἄλλου καταφίρνει νὰ μὴν ἀφίνει νέρθει σὲ πλέιρια ἐνέργεια τὸ τόσο βαθὺ καὶ δυνατὸ αἰστημα τῆς τέχνης, ποὺ χαραχτήρισε κάθε ἔργασίκ τοῦ σημαντικότερου ἀπὸ τοὺς νεοέλληνες λόγιους.

Τὸ πρῶτο ζωντανότερο μεταφραστικὸ πιχείρισμα εἶναι ἀναμφίβολα τοῦ Ἀλέξ. Πάλλη καὶ ἡ μετάφραση τῆς «Ιλιάδας» σημαδέβει ἐνα σταθμὸ στὰ γράμματα μας. Σταθμὸ φιλονεικόμενο βέβαια, μὰ δηκιαὶ γι' αὐτὸν λιγότερο πειθαρχικό. Μιὰς ἔργασίας, συνδεμένη τόσο μὲ τὴ γλωσσικὴ ἐπανάσταση, δισ

καὶ μὲ τὸν τρόπο ποὺ μεταφράζονται τὰ ποιητικὰ ἔργα, δὲν μποροῦσε νὰ μὴν κινήσει τὴν ἀντιλογία. «Οσοι, ἐξὸν ἀπὸ τὴ γλωσσικὴ μέθοδο τοῦ μεταφραστῆ τῆς «Ιλιάδας», κατέκριναν καὶ τὴ μεταφραστικὴ του μέθοδο, ξέχασκεν πώς δ' Ἀλέξ. Πάλλης δὲ θέλησε νὰ μᾶς δύσται αὐτούσιο, πιστὰ καὶ αδιστηρὰ τὸν ἴδιο κόσμο τῶν πατριαρχικῶν χρόνων τοῦ Ἐλληνισμοῦ, ἀλλὰ νὰ τοῦ ἀλλάξῃ τὴν εἰδὴ τὸ φωμέτηκη, δίνοντάς της κάπια πλέοντα, ἀρματωλικὸ χρῶμα. Μὲ παρόμοιον τρόπο έγινε τὸ στοιχεῖον τῆς φιλολογίας τῶν θινῶν καὶ μὲ τὸν πόνημα τοῦ Πάλλη τὸ πρώτο δξιότερο καλλιτεχνικὸ μεταφραστικὸ μνημεῖο στὰ ρωμαϊκὰ γράμματα.

«Τὰ Γεωργικὰ τοῦ Βεργίλιου ποὺ παρουσιάζονται τῷρα μεταφρασμένα ἀπὸ τὸν Κωνσταντίνο Θεοτόκη», εἶναι ἐνας δεύτερος σταθμὸς στὴ μεταφραστικὴ ἔργασία τῆς ἐποχῆς μας. Τὸ ἔργο τοῦ λατίνου ποιητῆ στέκει δεῖπον μακιεὶ δωτε νὰ δύνεται καὶ νέντικρετε τὴν ποιητικὴ ἀξία τῆς «Ιλιάδας», διμως ἔκεινο ποὺ τὸ κάνει νὰ πάρει μιὰ σημασία ξεχωριστὴ στὰ γράμματα μας εἶναι ἡ καλλιτεχνικὴ ἀξία τῆς μεταφραστῆς του. Ο τρόπος τοῦ μεταφραστῆ τῶν «Γεωργικῶν», διαφορετικὸς ἀπὸ τοῦ Πάλλη, δέλει νὰ δεῖξει αὐτούσιο τὸν ποιητὴ ποὺ μεταφράζει, ν' ἀποδέσσει τὸ συνειδητὰ τεχνικό, τὸ μετρημένο, τὸ λογαριασμένο, τὸ συγκρατημένο τῆς λατινικῆς τέχνης. Οταν θυμηθοῦμε τὰ ποιηματα τοῦ Μαβίλη, οταν θυμηθοῦμε τὴ διηγηματογραφικὴ ἔργασία τοῦ ποιητῆ τοῦ «Κάη» καὶ τοῦ «Ἀκόμα», δὲν εἶναι δύσκολο νὰ νοιώθομε τὴν προτίμηση τοῦ τελευταίου νὰ μᾶς γνωρίσει σὲ ρωμαϊκὴ φωνὴ ἐνα ἀπ' τὰ πιὸ δημόφραχτα ἔργα της; λατινικῆς ποίησης. Ή προσπάθεια τῆς μορφικῆς ἀρτιότητας χαραχτηρίζει τοὺς σημερινούς Κορφιάτες φιλόσοφους. Τὰ «Γεωργικά» δὲν εἶναι ἀπὸ τὰ μεγάλα ἔργα τῶν αἰώνων. «Ἐνα διδοχτικὸ ποίημα, δηπως εἶναι, δὲν πιστέων καίλας νὰ μποροῦσε νὰ φτάσει σὲ ἀνώτερο ποιητικὸ ὑψός. Μὰ πάλι σὰν ποίημα διδαχτικὸ μένει ἀριστούργημα καὶ εἶναι τὸ δροσερότερο καὶ τὸ ωραίότερο ἀπὸ δλα τοῦ εῖδους του, δισκ δηλ. γνωρίζω. Κάτι πιὸ πολὺ ἀκόμα: ξεβγαίνει ἀπὸ τὸ εἶδος του σὲ πολλὰ μέρη, διεβγίνοντας σὲ καθηρά ποιητικὴ πειραπή, καὶ μὲ τὸ πλέιριο τῆς μορφῆς του φτάνει σὲ σημαντικὴ καλλιτεχνικὴ ἀξία. Δὲν εἶμε: ἀπὸ τοὺς πολὺ θαματεῖς τῆς λατινικῆς ποίησης. Τὸ τεχνητὸ καὶ ζητημένο της περσότερο, τὸ δχι αὐτόματο καὶ δμεσα ἀπὸ τὴ ζωὴ ἐμπνευσμένο ποὺ τὴ διακρίνει, ἀν ἔξαιρέσει κανεὶς τὸν Κέτουλο, δὲν αὐλικός της χαραχτήρας στὴν ἐποχὴ τῆς ἀκμῆς της δὲ μ' ἐνθουσιάζουν τόσο. Οτικι καλλιτεχνικὴ ἔκ-

φραστού κι ἀν ἔχουν οἱ ὑμεῖς τοῦ Βεργίλιου στὸν Κασσίπα Αὔγουστο, δὲ φτάνει αὐτὴ νὰ μὲ κάμει νὰ μῆν ἀνδιαῖω τὸν τεκνικούληφτη τοῦ τελλαρᾶ Μαικήνας καὶ δὲν τὸ κρύβω ἀκόμα πῶς τὸ μεγάλο κόπο, ποὺ θυσίασε ὁ φίλος μου Θεοτόκης γιὰ τὴ μετάφραση τῶν «Γεωργικῶν», θὰ προτιμοῦσα νὰ τὸν ἔθαψε γιὰ τὴ μετάφραση κάπιου ἄλλου ἀνθρωπιστικότερου, ἐπαναστατικότερου ἔργου. «Ομως, ὅπως θάμουν ἀδικοῦ, ἀν ἔθελα νόρνηθῶ γενικὰ τὴ μεγάλη ποιητικὴ ἀξία τῶν λατινικῶν γραμμάτων, ἔτσι θέρνούμουν ἀλότελα τὴν ποίηση, ἀν δὲν ἀναγνώριζα τὸ πολὺ ποιητικὸ αἰστημα ποὺ ἀναστίνει σ' αὐτὸ τὸ ἔργο τοῦ Βεργίλιου, τὴν ἀγάπην τοῦ ποιητῆ στὸ θέμα του, τὴ γνῶση τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς, τῆς φύσης καὶ τὴν ποιητικὴ δύναμην ποὺ δείχνει στὴν παράσταση ὅλων αὐτῶν. Καὶ θὰ στενέβαμε πολὺ τὴν ἔννοια τῆς ποίησης καὶ τὴν πολιτιστικὴ ἀξία τῆς τέχνης, ἀν δὲ θέλαμε νὰ ἔχτιμπότερο μὲν ἔπειτε τὴ σημασία τῆς μετάφρασης παρόμιων λογημάτων γιὰ τὴν πρόσθιο τῶν γραμμάτων μας γενικὰ καὶ ἔχωριστά γιὰ τὴ μόρφωση τῆς γλώσσας. Όσο κι ἀν ἔγω ἡ Ἀλλος θὰ θρούσσε συντελεστικότερο γιὰ τὸν καιρό μας νὰ χυθεῖ κάπια πνοὴ πιὸ ζωντανὴ μαζί μὲ τὴν καλλιτεχνικὴ ἔκφραση, ἀπὸ καθαρὸ τεχνικὴ δύναμης ἀποφηνῇ δὲν πρέπει νὰ παραγγωρίσουμε πῶς δοσο γιὰ τὸν τελευταῖο δρό ή λατινικὴ ποίηση μπορεῖ νὰ διδάξει πολλὰ σὲ μὲν φιλολογία, ποὺ βρίσκεταις ἀκόμη στὴν πρώτη ἀρχὴ τῆς, καθὼς ἡ δικὴ μας,

Εἶπα παραπάνω τὰ χαρίσματα τῶν «Γεωργικῶν». Παρόμοια χρήσιματα θὰ χρειάζονται κι ὁ μεταφραστής, ποὺ θὰ καταπιάνονταν νὰ τἀπόδοσει ρυμένα, κι κύτοι μοὺ φάνεται πῶς εἶναι κ' ἡ ἀξία τῆς μετάφρασης τοῦ Θεοτόκη, ὅταν τὴν κρίνει κανένας λογαριάζοντας τὶς δυσκολίες ποὺ παρουσιάζει σὲ μιὰ γλώσσα κατημάτιστη ἀκόμα ἡ μετάφραση ἔνδε ποιήματος γραμμένου σ' ἐποχὴ ποὺ ἡ Λατινικὴ ἔφταγε τὸ πιὸ τέλειο μόρφωμα τῆς. Γ' αὐτὸ εἶπα τὴ μετάφραση κύτη | σταθμό. Τόσο γιὰ τὸν καλλιτεχνικὸ χραχτήρα τῆς, δοσο καὶ γιὰ τὴν ἐπιμέλεια καὶ τὴ συνείδηση στὴν ἔργασία, πράματα ὅχι πολὺ συνηθισμένα στὰ ρωμέϊκα γράμματα. Τὴν πρώτη τὴ βλέπομε στὴ γλώσσικὴ καὶ ρυθμικὴ ἀκρίβεια κι ἀρμονία, στὴ γεζή¹ καὶ τὴ σημιχτὴ κατασκεψὴ τοῦ στίχου, στὴν προσπάθεια γιὰ τὸ καθαρὸ καὶ ζωντανὴ τῆς ἔκφρασης τὰ δεύτερα μποροῦμε νὰ τὰ ἔγραψομε στὴν αὐστηρὴ πειθαρχία σὲ μιὰ γραμματικὴ ἔνστητα, στὴν ἀκριβὴ ἀπόδοση τῆς

κάθε λέξης καὶ στὸν πλοῦτο τοῦ λεχτικοῦ. Μπορεῖ κανένας νὰ μὴν εἶναι σύμφωνος μὲ τὸ μεταφραστὴ σὲ δλας δισο γιὰ τὸν τρόπο ποὺ γυρέβει τὴ γραμματικὴ ἔνστητα τὸ ἴδιο, δὲ λεχτικός του πλοῦτος μπορεῖ νὰ γίνεται συχνὰ ἐμπόδιο γιὰ τὴν τέλεια ἀπόλαυση τοῦ ποιήματος, δοσο μάλιστα δὲ μεταφραστὴς δείχνει κάπιας ἐπίκιοντη προτίμηση στὸ κορφιάτικο λεῖπον. Μὰ στὴν τωρινὴ κατάσταση τῆς γλώσσας μας δύσκολας θὰ μποροῦσε νὰ τοῦ κατηγορεθεῖ αὐτὸ ἀπὸ καλλιτεχνικὴ ἀποφηνή, δοσο κι ἀν πράματις τὸ σκόντευκα στὴν ἔγγνωση λέξη δυσκολέβει. συχνὰ τὸ νόμημα τοῦ ποιήματος. Μιὰ δυτικολία δεύτερη γι' ἀνθρώπους ἀκατάρτιστους ἔγκυκλοπαιδεικά, καθὼς ἔγω, εἶναι τὸ πλήθιος τῶν ὄνομάτων καὶ τῶν μυθολογικῶν ὑπακινηγμῶν στὸ ποίημα. Καὶ τοῦτο εύτυνει βέβαια πιὸ λίγο τὸ μεταφραστή. «Ομως μὲ δλας κύτα, θὰ εἴταις ὑπερβολικὸς ἐκεῖνος, ποὺ θὰ ὑπερτιμοῦσε δλες τὶς δυσκολίες τόσο ὕστε νὰ πεῖ πῶς ἡ ἔλλειψη ἐνὸς σχόλιου στὸ τέλος τοῦ βιβλίου κατασταίνει δλωσδιόλου ἀδύνατο τὸ νόμημα τοῦ ποιήματος. Γιατὶ δὲν τὸ πιστέω πῶς οὔτε ἡ συχνὴ ἔγγνωρη λέξη, οὔτε ἡ ἔλλειψη πολλῶν ἔγκυκλοπαιδεικῶν γνώσεων θὰ μπορέσει νὰ μποδίσει κανέναν νὰ αἰστηθεῖ τὴν ποιητικὴ δύμορφια καὶ νὰ ἔχτιμήσει μαζί καὶ τὴν ἀποδοτικὴ δύναμην τοῦ μεταφραστῆ στὰ πιὸ πολλὰ μέρη. Καὶ γιὰ παράδειγμα:

Σὰν περιμένονται ἄνεμοι συχνὰ θὰ βλέπεις κι' δλας "Αστρα νὰ χύνονται μ' δρμή, καὶ στῆς ρυχτὸς τὸ σκότος "Οπίσω τους ν' ἀσπρολογοῦν" μακρὲς ἀράδες φλόγας· Συχνὰ ν' δεροστέκονται καὶ τὰ περιμένα φύλλα . Καὶ τάχυδρο τάναλαφρο καὶ στὸν ρεφῶν τὴν ὄψη Νὰ παιγνιδοῦν πλεούμενοι φτερά. Μὰ σὰν ἀστράφει "Απὸ τὸ μέρος τ' ἀγροκοῦ Βορρᾶ καὶ σὰ βροντάει Τοῦ Εὔρουν καὶ τοῦ Ζέφυρου τὸ σπίτι, τότε οἱ ιάπτοι "Ἐπλεξαν, πές, μ' δίδρυσις τὲς σοῦδες κι' δλοι οἱ νάυτες Στὴ θάλασσα τὸ δγρὸ παντὶ μαζεύουν. Καὶ ποτέ τῆς "Ανειδοποίητα ἡ βροχὴ δὲν ἔβλαψε: ἡ τὴ φεύγουν, "Οταν ἀνασηρόνται, τάναροα τὰ γεράνια Στὲς λαγγαδίς τὲς χαμηλές, ἡ μ' ἀνοιχτὰ τὰρθούντα Κοιτάζοντας τὸν οὐρανὸν ρουφῆ δι' δαμάλα ἀέρα, "Η γύρουν στὰ λιμνὰ πετᾶται κατεύντας χειλόπι Καὶ οἱ βαθρακοὶ τὸ μάλωμα τάρχαιο στὸ βάλτο ψάλλουν" Κι' ἀπὸ τὸ γιατάκι τὴν πονηρὸ βγάζει συχνὰ τ' αὐγά του, Περνῶντας πίντα τὸ στερό στρατί του τὸ μερμῆγκι,

ΠΕΤΡΟΥ ΨΗΛΟΡΕΙΤΗ

ΣΠΑΣΜΕΝΕΣ ΨΥΧΕΣ*

Κ' εἴτανε κ' ἔνα κορμὶ ἔχπλωμένο στὴ μέση τῆς καμέρας, εἴτανε κ' ἔνα κορμὶ γυναίκας, μὲ τὰ κέρια σταυρωμένα, μὲ λουλούδια, μὲ λουλούδια καὶ μὲ ἔπιλεκα μαλλιά.

Τὰ μάτια τῆς εἴσχαν ἀνοιχτά· δὲν τολμοῦσε δ' Ορέστης, φοβότανε νὰ βάλεις ἀπάνω τους τὸ χέρι καὶ νὰ τὰ κλείσει. Τὰ μάτια τῆς εἴτανε ἀνοιχτά καὶ κυτάζανε καὶ ρωτούσανε, ρωτούσανε πάντα:

— Γιατὶ μὲ σκότωτες; Γιατὶ μὲ σκότωτες;

Κάτι ἀλλόκοτες γυναίκες, ποὺ πρώτη φορὰ τὶς ἔβλεπε δ' Ορέστης, εἴτανε γονατισμένες γύρω καὶ κλαίγανε. Μιὰ μέλισσα τρχογυδοῦσε ἀπάνω ἀπὸ τὰ γνήρικά λουλούδια. Οἱ λαμπτάδες εἴχανε ἔνα σφρωστὸ φῶς καὶ λαίγανε. Κάποια χρυσόχαρτα ἀπάνω στὸ φέρετρο, ἀγγέλοι μὲ μεγάλα φτερά καὶ σταυροὶ καὶ λουλούδια, στραφταλίζανε καὶ γελούσανε μέσα

* Η ἀρχὴ στὸν ἀριθ. 355.

στὸν ἥλιο. "Απὸ τὸ δρόμο ἀνέβαιναν καμματιαμένα γέλοια καὶ φωνές καὶ τρχυσύδικα ἀλέγοντα, Καὶ τὰ μάτια τῆς νεκρῆς δλανοιχτα, ρωτούσανε πάντα, σιγά, σεβχά, συλλογισμένα:

— Γιατὶ μὲ σκότωτες; Γιατὶ μὲ σκότωτες;

Κ' ἐπειτα κάποιοι ἥρθανε, κάποιοι μαζοὶ ἀνθρώποι καὶ τοῦ τὴν πήρανε.

XII

— Χαχαχά! Μὲ θωρεῖτε μένα; Εἴμαι δὲν οὐρανὸς Φερχίος μιᾶς κατινόργιας πνεματικῆς ἐπανάστασης! Ορκίζεστε;

Γελοῦσε καὶ μονολογοῦσε καὶ πήγανε. Κάποτε ἔστεκε κι' ἔκλαιε. "Ενα κοριτσάκι στάθηκε καὶ τόνε κύταξε καὶ ξέφρουν ἀρχισε τὰ κλάματα καὶ τὶς φωνές κι' ἔτρεξε στὴ μακρὰ του, περίτρομο. "Ενας νέος ὄμορφος καὶ δυνατός, γκαρσόν σὲ κάποιο καφενεῖο, τόνε κύταξε καὶ γέλασε. "Ενας ἀμαζῆς γιὰ νὰ κάμει τοὺς πελάτες του νὰ γελάσουνε, τόνε χτύπησε μὲ τὸ καμπτσί του.

Κι αὐτὸς μονολογοῦσε καὶ πήγανε.

— Αὶ καὶ νὰ μὴν μπορεῖ κανεὶς νὰ βλαστη-

Κ' η δόξα πίνει τὸ νερό, κι' οἱ κόρακες φουστάτο, Γυρίζοντας ἀπὸ βοσκή, σὰν τὸ μεγάλο δσκέρι, Μὲ τὰς φτεροῦγες ἀκοπα πολλὴν ἀντάρα κάνονται. Τὰ διάφορα πετούμενα τῆς θάλασσας κι' ἐκεῖνα Ποῦ περπελλοῦν στ' ἀνάλατα βιβάρια τοῦ Καντρέου, "Ολόγυρα ἀπὸ τ' Ασιακὰ λιβάδια, θένα βλέπεις Νὰ χύνουν ἀφτονες βροχὲς στὸν νόμοντος τοὺς μὲ ζῆλο, Καὶ πότε τὸ κεφάλι τους στὰ κύματα νὰ γδένονται, Πότε νὰ τρέχουν στὰ νερά, καὶ πάλι θὰ βλέπεις Νὰ λαχαροῦν τὸ βιαστικὸ τὸ λούσιμο τοῦ κάποιου. Κράζει βροχιάδες κι' η μαρή κουρούντα μὲ τὴν πλέρια Φωτή καὶ μόνη στὸ στεγνὸν ἀκρογιάλι σεργιανάει. Καὶ μάλιστα κι' οἱ κορασίδες ποὺ τὸ μαλλί τὴν γένητα Γρέονται, γγωρίζουν τὸν καιρὸ τὸν ἀναμμένο λέχνο Καὶ τὰς νάπεις τοὺς σπιτιούς τοὺς στίχους τοῦ ποιήματος. Καὶ τὸ λάδι νὰ σπιτιούσῃ στὸν ἀναμμένο λέχνο Καὶ τὰ μορφόντωνται σαπρες καράμιθρες στὸ γυριτί.

Σκοπὸς τῶν «Γεωργικῶν» εἶναι νὰ δόσουν γεωργικά, δεντροκομικά, χτηνοτροφικά καὶ μελισσοκινά ζητήματα. Εἶναι γραμμένα στὴν ἐποχὴ ποὺ δὲν ἔταλος κάποιος, κουρασμένος ἀπὸ τοὺς μακριοὺς ἐμφύλιοις σπερχηγμούς, γύρεβε τὴν ἀνάπτηφη στάχαθ τῆς εἰρήνης. Η ἀπόλαυψη κι' ἀγάπη τῆς ποιητής πνέει στοὺς στίχους τοῦ ποιήματος. Ο ποιητής, ποὺ φαίνεται νὰ μὴν εἴταιν κι ὁ ἰδιος πολιτικὴ φύση καὶ νάχεις ὑποφέρει στὰ πρότα χρόνια του ἀπὸ τοὺς πολιτικοὺς ἀγώνες, ἀποσυμένεις στὸ ἀγροτικό του χτῆμα τρχουσιδάει:

"Ω τρισμακάριστοι οἱ γεωργοὶ σὰν ξέροιτε τὰ γάνθι τους! "Η ἴδια η γῆς δικοιότατη τοὺς χύνει ἀπὸ τὸ κῦμα Εἴνολη ζήση, μακρυά ἀπὸ τὰ διχόγνωμα ὅπλα.

Ψηλὸ πολάτι, μὲ μπασίδες περήφανες, τὴν κάθε Αδυγή, ἀ γὰντος δὲν ξερῆ γαιοτειστάδων πλήθος "Απ' δλες τοι τὲς κάμερες, κι' δρυδὸς πλογυδισμένους Μὲ ωραῖα πλαγᾶ ἡ δὲ λαχαροῦν, καὶ γνωμασίες κλεισμένες

Στὸ μάλαμα, καὶ χάλκωμα τῆς Κόρινθος, κι' ἀπὸ τὰσπρο

Μαῖ! Αὶ βάφουν πορφυρὸ στ' Ασσυριακὸ φαρμάκι, Κι τοῦ μανέλλα δὲ καλοῦντον τοῦ ἀγριοῦ λαδιοῦ τὴ γρήση. Μὰ δὲν τοὺς λείπει η ζήγουσση γαλήνη, δὲν τοὺς λείπει

Μά δὲν τοὺς λεῖπει ἡ ἀνάπτωρη στοὺς διάπλατους τοὺς κάμπους,
Σπηλαῖς, καὶ μέμνες ζωντανές, τὰ παιγνερά τὰ Τέμπαι,
Καὶ τῶν βωδιῶν τὸ μούγγρισμα, καὶ στές ἰσημίες τῶν δέντρων
*Υπνοὶ γλυκοί. *Εκεῖ βρίσκονται θεριῶν μονίες καὶ λόγγοι

Καὶ νεολαία ἐργατική στὸ λίγο μαθημένη·
*Εκεῖ γιόρταζον τοὺς θεοὺς καὶ σέβονται τοὺς γέρους,
Καὶ φεύγοντας ἀπὸ τὴν γῆς τὰ τελευταῖα τὰ ζάλα
*Αράμεσσό τους ἔκαμεν ἡ θεά Διαιασάνη.

"Οὐ" αὐτὰ ὅχι ὑψηλὰ πράματα βέβαια· ἀκόμα μάλιστα κ' αἰσθητατα λιγκί· πιστοδρομικά, ὥστόσο πολὺ ὅμορφα τραγουδισμένα κ' ἔκεινο ποὺ μᾶς μέλει ἐμὲς περσότερο, ἄλλο τότε ὅμορφα μεταφρασμένα. Εἶναι φυσικό· νὰ καταχτήσει συχνὰ Ἑρέδ ἐν ταῖς ποίημα, ποὺ ἔχει τὴν πρόθεση, ὅχι μόνο νὰ φύλει τὴν ἀγροτική ζωή, ἀλλὰ καὶ νὰ διδάξει τοὺς ἀγρότες. "Ως τότε τὰ εΓεωργικά σπάνια φτάνουν στὸ βαθμὸ ποὺ νὰ μᾶς πλήξουν. Τὸ Ἑρέδ αἴστημα τῆς φύσης ποὺ ἔχει δι ποιητής, μπαίνει στὴν μέση ἀμέσως καὶ ζωντανέβει τὸ ποίημα, ή βαθιὰ γνώστει τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς, οἱ λεπτολογημένες παραχτήσεις ποὺ κάνει τῶν πραμάτων κρατοῦν τὸ ἐνδιαφέρον κ' ἡ ποιητικὴ χάρη κ' ἡ ἐκφραστικὴ ὅμορφιά καὶ δύναμη μαγέσσουν. Μὲ τὶς δύναμη καὶ τὶς ζωντάνιες μᾶς παχεῖσταινει λ. χ. τὶς ἐρωτικὲς ὄρμες τῶν ταύρων:

Μὰ δύνονται καμμία τὴ δύναμη τῶν ζέων δὲ στερεόνει. Τόσο, δο τὸ νὰ τὰ φυλᾶς ἀπὸ τὴν Ἀφροδίτην
Κ' ἀπὸ τὰ κέντρα τῆς τυφλῆς ἀγάπης, εἴτε θέλεις
Τὰ βώδια νὰ πιχειριστεῖς ἢ τάλογα, ή σοῦ ἀρέσει.
Γιὰ τοῦτο κ' δλας μακρὰν ἔορδζουν τὰ βαρβάτα
Σὲ βόσκηστρα μοναχικά καὶ πίσω ἀπὸ τὸ ἀντίκρυ
Βουνὸν καὶ πέρα ἀπὸ τὰ πλατεῖα ποτάμια ἢ καὶ κλείστρα
Στὸ σπῆτα τὰ κρατοῦν σιμὰ στὸ δέργαιον πεχρό τους·
Τὶ δλῆθινὰ συγά συγά τρέσσεντο, λογίζει
*Η θηλυκὰ μὲ τές ματικές, καὶ δύναμες τοῦ παιόνει,
Καὶ δὲν τὸ δφίνει νὰ οικεψετε τὸ λόγγο καὶ τὸ χόρτο,
Μὲ τὰ γλυκά της μάλιστα μανλίσματα, καὶ βιάζει
Σιγχρὰ τοὺς ὑπερήφανους φωτάριδες ἀντάμα
Μὲ τρόματα νὰ τσακωθοῦν. *Η φόραια δαμάλια βόσκει
Στὴ Σίλη τὴν ἀπέραντη. Ξαλλάζοντας, στὸν τράκο
Πιάρονται αὐτοὶ μὲ δύναμη πολλὴ κ' εἴναι οἱ πληγές τους

ρηγμένα ἀπάνω στὸ μέτωπο καὶ περπατοῦσε καταχυπώντας τὰ πεζοδρόμια σὰν αὐτοκράτορας. Εἶχε τὸ χέρι του βχλμένο γωνία στὴν ρεντική του καὶ φοροῦσε μεγάλα ποδήματα στρατιωτικά.

Πήγκινε, βχθιὰ συλλογισμένος.

Οἱ τρεῖς φίλοι ξαρνιαστήκανε καὶ ἀρχίσανε τὰ γέλοια.

— "Ο Ἀστεριάδης! Χαχχαχά!
— Μέρη πράσινο! Πότε προσέψει! Ἀπὸ Ρήγας Φεραίας, Μεγάλος Ναπολέοντας!

— Χαχχαχά! Πάμε γλήγορες ξοπίσω του, νὰ μὴν τόνε χάσσουει..

Τρέξανε κ' οἱ τρεῖς καὶ τόνε προσπεράσανε καὶ σταθήκανε γραμμὴ στὸ πεζοδρόμιο, καὶ ὡς πέρκεσ δι Ορέστης, πάντα βαθιὰ συλλογισμένος, σηκώσανε τὰ χέρια τους καὶ τόνε χαιρετήσανε στρατιωτικά. "Ο Ορέστης ἔστρεψε λίγο λίγο τὸ κεφάλι του, συβράστατος καὶ κίνησε ἀλαφρὰ τὸ χέρι του καὶ τοὺς ἀντιχαρέτησε.

Σκάσανε δλοι στὰ γέλοια. Κ' οἱ περίεργοι ποὺ εἶχανε συναθροιστεῖ γύρω, ἀρχίσανε τὰ γέλοια καὶ τὶς φωνές καὶ τὰ πειράγματα.

"Ο Ορέστης, ὀλύμπιος, πήγαινε καὶ χαιρετοῦσε δεξά καὶ ζερβά καὶ κάθισε στὸ καφενεῖο τοῦ

Πεννές· τὸ σίμα μελανὸ μοσκενεῖ τὸ κορμί τους,
Καὶ γυρισμένα ἀνάποδα τὰ κέρατα στιράζουν,
Μὲ μονηγγισμοὺς τραγωδιῶν τοὺς ἀναστηλωμένους,
Καὶ τὰ ρουμάνια ἀντιβογγοῦν, κ' διάπλατος αἰθέρας.
Κ' οἱ ἀντίπαλοι δὲ συνειδοῦν νὰ μπάνουν σ' ἔνα

στάδιο,

Μὰ ἐκεῖνος ποῦ πικήθηκε μισεύει καὶ σὲ μέρη
"Αγνωρα δεμπονόρζεται, μακρυά, κ' δλο στενάζει
Γιὰ τὴν τρόπον καὶ τὲς πληγές, ποῦ ἀπὸ τὸ πικήθη τον
Τὸν ὑπερήφανο Ἑλλαβε, γιὰ τὲς ἀγάπες κ' δλας
Πλάχασεν ἀνεγδίκητος κ' ἀπὸ τὸ πατρικό τον
Βασίλειο φεύγει τὰ μαντριὰ θωρακῶτας. Μὰ γιὰ τοῦτο
Μ' δλη τὴν ἐπιμέλεια τον τὲς δύναμες γυμνάζει
Καὶ μὲς τὲς πέτρες τὲς σκληρὰς καὶ σ' ἀστρωτο πορε-

βάτι

Καρτερικὸς ξαπλόνεται καὶ γενέται μονάχα

"Αγκαθερά δλωθόκλαρα καὶ μπτερὲς βουρλίδες,

Κ' ἀπό τον δοκιμάζεται καὶ στὸν κυριό δινῆ δέντρον

"Ακκουμπημένος συνειθᾶ στὰ κέρατα τὰ ρίγνει

Τὴν δρυγητα, κ' ἀντροκαλεῖ ποντρῶντας τοὺς ἀνέμους,

Καὶ προοιμιάζει πάλεμα τὸ χώματα σκορπῶντας.

Κ' ἀπέμει, ἀφοῦ ἐδινάμωσε κ' ἀνάλαβε τὸ θάρρος,

Σηκόνει τὲς σημῆνες τον κ' δρμητικὸς πεινέται

Πάνου στὸν ξέγνοιαστον δχτρό, σὰρ κύμα ποὺ στὴ

μέση

Τῆς θάλασσας δαπρολογᾶ κ' ἀπὸ βαθειὰ μαριρόθε

Φουσκόνει καὶ κυλιούμενό πρὸς τὴν ἔηρά, σβουρζεῖ

Μέσα στὸν βράχον τρέμερά καὶ σὲ βουνὸ μεγάλο

Χύνεται καὶ τὰ τρίσιβαθα νερά ἀπὸ τὲς κορφές τον

Ξεβράζει κ' ἀμμούς μελανούς διαπελλεῖ τάψηλον.

Περόμοια μέρη δὲν εἶναι σπάνια στὰ εΓεωργικά.

Άκομα, δι ποιητής βρίσκει συχνὰ ἀφορμές

νὰ βγάλνει ἀπὸ τὸ θέμα του καὶ σὲ μεριές, σὰν ἐ-

κείνες ποὺ περιγράφει τὴν ἔκρηκη τῆς Αἴτνας, ἢ

ἰστορίει μιὰ λοιπικὴ ποὺ ἔπεισε στὰ ζῶα, ἢ ὑμνο-

λογετ τὴν Ἰταλία, μᾶς δίνει ζωρές τρανές εἰκόνες

καὶ μ' ἐπεισόδια, σὰν τοῦ Ἀρισταίου στὸ τέλος

τοῦ πονήτατος, μᾶς θυμίζει τὸν κατοπινὸ φάλτη

τῆς «Αίνειαδας» Ἀρκιέμαι, χάρη στὴ συντομία

του, νὰ παραθέσω ἐδύν τὸ πρῶτο.

Κ' δμως σ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸ σιδάριος τὸ θάλασσας κ' οἱ

ξέρεις,

Καὶ τὰ δρυαὶ τὰ πειραχτικά κ' οἱ βρωμερὲς οἱ σκῦλες

Ἐπρομηγούσαν τὸ κακό. Πόσες φορὲς τὴν Αἴτνα,

Ιοῦ τάροιχτὰ καμίνα τῆς ἐκματοθολούσαν,

Τὴν βλέπαμε στοῦ Κύκλωπα τοὺς κάμπους νὰ ξεβράζει,

Καὶ σφαῖρες φλόγας καὶ λυτὰ λιθάρια νὰ κυλάει;

Κ' ἀκόδις δομάτων ἀκούσει στοὺς οὐρανοὺς δλοῦθε

Η Γερμανία, ἡ ἐτέρας σεισμοὶ σπάνιοι τές Αλπες,

Κ' ἀγρίκησε ἀπειπιὰ φωτὶ στάλικητα ρουμάνια

Ο κυριός, καὶ ίσως εἶβλεπε τὲς ρύχτες στὰ σκοτάδια,

Τόσο χλωμοὺς ποῦ ἔξενεις κ' ἐμίλησαν τὰ ζῶα,

(Ω Θάμασμα) καὶ σταματοῦν οἱ ποταμοὶ καὶ χάσκει

Η γῆς καὶ μέσα στὸν ταῦθα τὸ φίλητοι φίλημένο

Δακρύζει καὶ τὸ χάλκωμα νοτεύει ἀπὸ τὸν ὕδρο,

Καὶ πλημμυρίζει δὲ Ηριδανός, τῶν ποταμῶν δρῆγας,

Τὰ δάσα στραγγούντας μὲ μαρανή ρουφήτηρα

Καὶ τὰ κοπίδια σύσταται ποτοῦ στοὺς κάμπους φέρεινει.

Αὖτις ἐπαφανὶς νὰ φαίνονται στὰ σκούπουφλα τὰ σπινίγρα

Νευρούδια ποῦ ἐφορθεῖσαν, δὲν ἐπαφεῖς νὰ βγαίνει

Συναίμα ἀπὸ τὰ βρυσακά πηγάδια καὶ τὴν ρύχτα

*Απὸ τὸν λόκον ποῦ οὐρλιαζαν τὸν ἀγιλαλοῦν οἱ

χῶρες.

*Άλλες φορὲς περσότερα βιόλια δὲν ἔχουν πέσει

*Απὸ τὸν ξάστερο οὐρανὸ καὶ δὲν δέλησι φορμούσικαν

Τέσσαρις κομῆτες ἀραχλοί. Τὶς αὐτὸν ξαράειδαν πάλι

Οι Φίλιπποι ν' ἀνταμαθοῦν, ἀλλήλως τοὺς ἐγάπτια,

*Ομοια φορῶντας ἀρματα τὸν ἀσκεία τὸν Ρωμαίων.

Κ' οἱ ἀνάνατοι δὲν ἔκριγαν πάρεπα τὰ παχένταν

Τὴν Ἡμαθία διὸ φ

*Πράσινες ἀπὸ τὸ δμητρὸ κι' ἂς τρέχει μὲς στὸ χόρτο
Ἐνα γυάκι μικροστό, κι' ἄς φίγεται στὸ προσάνθιλο
Βαγιὰ τὸν ἵσπιο ή κι' ἀγριολιὰ πολὺ μεγάλη, κι' ἔτσι,
Μὲ τὴν καινούριαν ἀνοιξη, διαν πρωτοδηγήσουν
Τὰ σμάρια οἱ βασιλήδες τους, κι' ἡ νεολαία ποῦ
βγῆμε*

Απ' τές κηρηθρες παιγνιδᾶ, θένα τές προσκαλέσοντ
Τὰ φρέδια τὰ σιμοτεινὰ τὴν κάψα νὰ ἔσφύγουν,
Καὶ τὸ καλοδεχούμενο τὸ δέντρο στὸ κλαρί τον
Φιλόξενο θὰ τές κρατεῖ. Καὶ θένα φίξεις βράχους
Τραγοὺς καὶ ἴτιὲς ἀνάδιπλα μὲς στὸ νερό, ποῦ στέκει
Σταματημένο ἢ ποῦ κυλᾶ, γιὰ νὰ μποροῦν ὑπόλιον
Στὸν ἥμιο τὸν καλοκαιρὸν οἱ μέλισσες, ποῦ μένουν
Οπίσω, τὰ φτερούγια τοὺς, καὶ στὰ πολλὰ γιοφέρια
Νὰ κάθονται, δταν κάποτες δ Ἔνδρος τές σκορπάει
Ορμητικὸς καὶ στοῦ Ὀκεανοῦ τὸ κῦμα τές βινθίζει.
Καὶ χαμοδάφρες πράσινες τρογύρου ἔκεῖ δις ἀνθίζουν,
Καὶ φίγανες, ποῦ μακρυὰ τῇ μοσκοβόλια στέροντ,
Καὶ ἀκόμα θροῦμπες μπόλικες, ποῦ δσμὴ βαρειὰ
ἀναδίνουν,
Κι δις πίνουν γιοφυλλοβραγιές τῇ βρύσῃ τὴν ποτίστρα.
Μὰ μοναχὰ στεγὲς μπασιές θὲ νᾶχοντ τὰ γυνφέλια,

Καὶ ξακολουθεῖ περιχώστω :

Κ' ἔτι λοιπόν, σὰν δὲ χρυσὸς δὲ ἥλιος τὸ χειμῶνα
Παίρνει ἀποκάτου ἀπὸ τὴν γῆς, καὶ πενταγοίγει τότες
Τὸ φῶς τὸ καλοκαιρινὸν τοὺς οὐρανούς, ἀμέσως
Οἱ μέλισσες σὲ λαγγαδιές καὶ κάμπους τρογυρίζουν
Θερίζοντας τὰ λούλουδα τὰ κόκκινοβαμμένα
Κι' ἀνάλαφρα ἀκροπίνοντας στῶν ποταμῶν τὸ φέμα.
Κι' ἀπέκειθε χαιράμενες, δὲν ἔρω γιὰ ποιά γλώνα,
Χαμοζεσταίνουν τές φωλήτες καὶ τὸ γεννύσπαρμά τους,
Μὲ τέχνη ἀπέκει πελεκοῦν τὸ γυδ κερί καὶ πλάθοντα
Τὸ μέλι τὸ κολλητικό. Κι' δταν ἵδεῖς ἀπέκει
Νὰ πλέσι στοῦ καλοκαιριοῦ τὴν ξαστεριὰ κιβέρτη,
Φευγάτο ἀπὸ τὴν κλούβα του, πρὸς τοῦρανοῦ τὰ-

στέρια,
Κι^ο δταν θιαμάζοντας θωρεῖς τὸ μελαψδ τὸ γνέφι
Νὰ σέργεται ἀπ^ο τὸν ἄγεμο, κοίτα καλά : γυρεύει
Γλυκὸ νεράμι πάντοτε καὶ ακέπαση κλαρεύνια.
Τές διορισμένες μυρωδιὲς ἐκεῖ ἐσὺν θὰ σκορπίσεις :
Τριμένο μελισσόφυλλο καὶ πρόστινχο γρασίδι
Δαγοκονκιοῦ, καὶ σάλαγο μὲ κάλκωμα θ^ο ἀσκώσεις,
Καὶ τῆς Κυβέλης θὰ χτυπᾶς τὰ τούμπανα τρογύρουν.
Κι^ο αὐτὲς καθίζουν μόνες τους μὲς στὸ βοτανισμένο
Τὸ μέρος, καὶ μονάχες τους, καθὼς τὸ συνειδήζουν,

Παραδινότανε στὴν μουσικὴν δρπας παρχδινόμαστε στὴν Θάλασσα, στὴν Γυναικα, στὸ Θάνατο. Μὲ κλειστὰ τὰ μάτια, χωρὶς ἔγώ, χωρὶς θέληση, χωρὶς ἀντίσταση καὶ χαρά. Μιὰς ἀγωνίας καὶ μιὰς γλύκας ἀνεκλάλητη. Εἴτανε σὰν ἔνα κομμάτι βότσαλο, εἶτανε σὰν ἔνα κομμάτι ζύλο ἀπάνω στὸ γιαλό. Πότε στὰ βάθη πήγαινε καὶ τὸ βουητὸ τῆς θάλασσας περνοῦσε δύλο ἀποπάνω του κι ὅρμοισε νὰ ξεσκίσει τὴν πράσινη γαλήνη τοῦ ἀσάλευτου βυθοῦ, πότε πάλι ἀνέβαινε καὶ παράδερνε στὸ δρθωμένο στῆθος τοῦ γιαλοῦ, σὰ βάρκα μὲ σπασμένο τὸ τιμόνι καὶ σπασμένα τὰ κουπιά.

Κ' ἔπειτα τόνε ρήγνανε τὰ κύματα ἀνάποδα στὴν ἀρμουδιὰ τὴν ζεστή. Κ' ἐρχόντανε δυὸς χέριας ἀπαλὰ καὶ λευκότεχτα γυναικίας καὶ διαβαίνανε ἀπάνω ἀπ' ὅλῳ του τὸ κορμὶ καὶ στάζανε χάδια καὶ μυρωδίες καὶ λιγομάρες. Καὶ σπαρταροῦσε. Ἐναὶ πουλὶ λιγωμένο, ἔνα πουλὶ λαβωμένο ἡ ψυχή του μέσα στὰ μπρούτζινα γέρια τῆς μουσικῆς.

**Θέ μου ! Θέ μου ! Εἴμαστε τιποτέγιοι κι αςή
μαντοι, χυκλοφοροῦμε μέσα στους δρόμους καὶ παίρ-
νομε στὰ σοβαρά τὴν χωμαδία τῆς καθημερινῆς
ζωῆς. Κοιμούμαστε, ξυπνοῦμε, βάζομε γραβάτες
καὶ κάλτσες καὶ παίρνομε ἔνα κομμάτι ξύλο βερνι-**

"Οσο βαθύτερα μποροῦν τιχυμένουν στὸ γυψέλι.
Μὰ ἀν ἵσως βγοῦν γιὰ πόλεμο (γιατὶ συχνὰ κν-
ριεῖν
Αιχογυνωμιὰ μὲ ταραχὴ μεγάλη δυὸ ρηγάδες—
Καὶ βολετὸ εἶνε τὴν ψυχὴ τοῦ κόσμου νὰ γνωρίζεις
· Απὸ τὰ πρὸν, καὶ τὲς καρδιὲς ποῦ λαχεαροῦν ἀμάχες,
Γιατὶ σὰν ἀπὸ χάλκωμα βραχὴν βοὴ πολέμου
Εαφνίζει αὐτὲς ποῦ ἀργοποροῦν καὶ μιὰ φωνὴ γρι-
κέται
Ποῦ τῆς τραντάχρας σάλιγγας τὸ σήμαμα ἀντι
φκιάνει —)

*Συνάζονται τρεμάμενες, κι' ἀστράφονται τὰ φτερά τους,
Καὶ στὸ μουσοῦδι τὸ κεντρὶ τροχοῦν, καὶ προγυμνά-
ζονται*

Τὰ μούσικα γιὰ τὴ μαλιά, καὶ γύρου στοὺς ρηγάδες
Πυκνὲς ἀνακατέθνοται μπροστά στὰ στρατηγεῖα,
Καὶ τὸν δχτρό τους προσκαλόσῃ μὲ χονγιατὰ μεγάλα.
Γι^τ αὐτὸ δταν δβροχῇ ἀνοιξῃ καὶ ξάστερος ἀέρας
Τοὺς λάχει, ἀπ^τ τὲς ποριὲς ξεσπᾶν, ἀρχίζουν τὸ γιου-
ροῦσι.

Βαθούρα κάνουν στά ψηλά τοῦ αἰθέρα, ἀπαμωμένες
Μαζεύονται κονθαριαστά σὲ μιὰ μεγάλη μπάλλα
Και πέφτουν χάμου δρμητικά. Πυκνότερο χαλάζι
Ποτὲ δὲ φίχτουν οἱ οὐρανοί, ποτὲ βαλάνια τόσα
Οἱ πρῖνοι δταν τινάζονται. Κι' ώς τόσο οἱ γεμονιάδες,
Φαγούριμοι ἀπὸ τὰ λαμπρὰ φτερά τους μὲς στ' ἀ-
σκέρι,

**"Ανάβουν μέσα στὰ μικρὰ τὰ στήθια τές μεγάλες
Ψυχές, καὶ τόσο προσπαθοῦν νὰ μὴ τραβιῶνται δπίσω,
"Οοο ποῦ ξηνας, νικητής ἀψύνης, ὑποχρεούνει
"Η αὐτὲς ἡ ἐμεῖνες φεύγοντας τές πλάτες τους νὰ
γύρουν.**

*Μὰ τῶν ψυχῶν δὲ τάραχος αὐτός, καὶ οἱ τόσοι δγῶνες,
Μὲ λίγη σκόνη πεταχτὴ σιγδίζουν κυριεμένοι.*

Παρόμοιως χάρη δὲν τὸ πιστέων νάναι συχνὴ στὴν ποίηση. Δίγως νάναι μεγάλη ποίηση, εἰναι γνήσια ποίηση κ' ἡ τρανύτερη ἀξία τοῦ ποιητῆ εἶναι στὲ πῶς μπορεῖ καὶ ἀνεβάζει σὲ τόσην καλλιτεχνικὴ περιωπὴ ἐνx θέμα καθηγερινό. Κ' ἡ σημασία τῆς μετάφρασης τοῦ Θεοτόκη εἶναι ἀκριβῶς σ' αὐτό, πῶς καταφέρνει νὰ μᾶς δόσει σὲ ζωντανὴ καὶ τεχνικὴ μορφὴ τὸ ποίημα. Τὸ πνεῦμα τοῦ κκιροῦ δὲ δίνει βέβαια καμιαὶ ὑπόσκεψη πώς τὸ ἔργο του μπορεῖ νάθρει τὴν ὑπόδοξὴν ποὺ τοῦ ἀξίζει. "Ομως ἀδέλπισει κανένας πώς θὰ προσεχτεῖ τὸ παράδειγμά του, κι ἀπ'" τάλλο μέρος πώς κι ὁ μεταφραστὴς τῶν

«Γεωργικῶν» δὲ θὰ στηματήσει σ' αὐτά, μὰ θᾶ-
μᾶς βγάλει στὸ φῶς καὶ νέα δειγματα τῆς καλ-
λιτεχνικῆς ἀξιαδίκας του μὲ τὴ σκέψη πώς κάθε με-
τάφραση κλασσικοῦ ἔργου παρουσιασμένη σὲ μορφὴ
παρόμοια μὲ τῶν «Γεωργικῶν» εἶναι κ' ἔνα βῆμα
παραπέρα στὸν πολιτισμὸ τῆς ρωμιοτύνης.

Móvaxo

ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΙΑ ΩΔΕΙΑ ΚΑΙ ΓΙΑ Τ' ΩΔΕΙΟ

(ΑΠΟΣΤΟΛΑ)

‘Ο ἀριθμὸς 372 τοῦ «Νουμᾶ». Σταθμὸς γιὰ τὴ μουσικὴ μας τέχνη ἀπὸ τοὺς πιὸ σημαντικούς· καὶ γιὰ τὴν ΙΔΕΑ σπουδαῖος θαρρῶ· δὲ λόγος γιὰ τὸ Μάριο Βάρδογλη. Μὰ δὲ μᾶς ἐπιτρέπεται νὰ μιλήσουμε γιὰ τὸν ἀριθμὸ 372 τοῦ «Νουμᾶ» πρὶ χαιρετήσουμε μὲ θωμασμὸ καὶ μὲ σενασμὸ τὴ Δῆλωση τοῦ Δραγούμη, τὴν ἡρωϊκώτερη πράξη στὸν ἀγώνα μας μετὰ τὴν προπερσινὴ δῆλωση τοῦ Παλαμᾶ.

“Υστερις ἀπὸ ἔνα ἔβδομο χαιρετισμὸ μποροῦμε νὰ μιλήσουμε πιὰ γιὰ τὸ Μάριο Βάρδογλη καὶ γιὰ τὶς μουσικές του κουδέντες ποὺ δημοσιεύθηκανε στὸ «Νουμᾶ».

Καὶ πρῶτ' ἀπ' ὅλα, ή συμμασία του γιὰ τὴ Μουσικὴ μας τέχνη: Ἀνθρωπος ποὺ σπουδάσε σ' δλωδιέλου ἀλλο περιβάλλος ἀπὸ τὸ δικό μου, π' οὔτε ἔχω τὴν ἐρχαρίστηση νὰ τονὲ γγωρίζω, οὔτε ἀφτὸς μὲ ξέρει, σύχρονος, ὅχι κατοπινός μου, μὲ τὸν ίδιο πόθο, τὶς ἴδιες ἀρχὲς καὶ τὴν ἴδια λαχτάρα γιὰ Ἐθνική μουσική· κι αὐτὸς ἀφτὸς ζει στὸ Παρίσι, στὸν τέπα ποὺ ἔνα ταλέντο φτάνει νὰ κολκά-
κέψῃ αὐτῷς τὰ γοῦστα τοῦ κοινοῦ, μπορεῖ ἐφοιτώ-
τατα νὰ πάγι μπροστά· κι αὐτὸς Βάρδογλης ἔχει τα-
λέντο όχι συνηθισμένο, καθὼς τουλάχιστο μὲ βε-
βαίωσε Κυρία ἀπὸ τὶς πιὸ μουσικὰ μορφωμένες τῆς
Ρωμιοσύνης.

Γιὰ τὴν ΙΔΕΑ, θριαμβος· πρέπει ἐδῶ νὰ τὸ ποῦμε δίχως φεγγιτεμετριοφροσύνες: ἂν ἔχῃ δυὶς μουσικοὺς ή Ρωμιούνη ποὺ νὰ γοιώθουνε τί θὰ πῆ καὶ νὰ πασχάζουνε γιὰ 'Ἐθνική μουσική κ' 'Ἐλληνική τέχνη, οἱ μουσικοὶ ἀφτοὶ ἐμεῖς εἰμαστε—ξάρδογλης κ' ἔγω. Κ' οἱ δυό μας ἀγκαλιάσαμε τὴν 'Ἐθνική μας φιλολογία καὶ τὴν 'Ἐθνική μας γλώσσα, κ' οἱ δυό μας ἀγημοτικιστές κ' οἱ δυό μας «μαλλιάροι», δπως μᾶς ἀποκαλεῦνε χοροίσεφτικά. Τέτλος τιμῆς, τὸ ξαναλέω, ποὺ ποιός ξέρει: διεθάδριο δὲ γίνει σύμβολο χληγυνῆς λεφτεριάς κι ἀναγέννησης σάν τὸ Ζητιάνος (Gueun) ποὺ πετάξανε περιφρο-

στὴ μαγγανοπηγαδίστικη ἡών μας ἔνα χρραχτήρα τόσο συμβολικὸν καὶ τόσο σφιχτὸν καὶ ἀδερφικὸν δεμένο μὲ δύο τ' ἀλαργινὰ καὶ ἀφταστα, ποὺ γιὰ πρώτη φορὰ ἐννοῦμε ἐπιτέλους τὴν βεθνὴν σημασία τῆς ὑπαρξῆς.

Κι ἀνεβαίνει ἡ ἀτομικὴ ζωὴ μαζὶ ἐνα σκαλοπάτῃ πιὸ ἀψηλῷ χρόνῳ τοὺς λούστρους καὶ τοὺς μπακάληδες καὶ τοὺς δάχαρέλους.

Μπορεῖ νὰ κλήψει ἡ οὐκ γελοῦμε, νὰ βρίζομε ἡ νὰ βριζόμαστε, μπορεῖ νὰ κάνομε δλα τὰ σκέρτων καὶ τὰ κουνήματα τῆς καθημερνῆς καὶ πρόστυχης ζωῆς. Μὲ πίσω καὶ πέρα ἀπὸ κάθε πρόστυχο λόγο καὶ πρόστυχη χερονομίκη, θέργοσσαλεύει γαλάζια καὶ ἥρεμη ἡ αὔτοσυνείδηση καὶ θὰ οὐφωνεται ὀλύμπια ἡ ἐπίγνωση τοῦ τί ρόλο παιζομε καὶ τί σημασία ἔχουμε.

"Ισως γι' αὐτὸν ἀπόψε ποὺ σκυφτός καὶ μὲ κλει-
σμένα μάτια παραδινότανε δ' Ὁρέστης στὴ μουσική;
Ἐνοιωσε γὰρ πρώτη φορὰ πόσο πλούσια, πόσο βχία,
πόσο γεμάτη ἀπὸ πίκρες κι ἀπὸ χαρὲς στάθηκε ἡ
ζωὴ του. Μιὰ ἀγωνία. Μιὰ ὑπεράνθρωπη προσπά-
θεια ν' ἀνεβεῖ σὲ μιὰ κορφὴ καὶ λαχχανιάζει καὶ κό-
βεται καὶ σέρνεται χεροπόδαρα ἔχατλημένος κι ἀ-
τομικτος. Ἀγκουμαγεῖ. Τώσα θὰ πέσαι. Τὰ γέριας